

Evangelikaalisuus vai fundamentalismi?

Moni on kuullut sanan evangelikaalisuus mutta ei ole saanut tarkkaa käsitystä siitä, mitä se tarkoittaa. Jotkut sekoittavat sen evankelinen-sanaan, mutta kysymys on aivan eri liikkeestä.

Evangelikaalisuuden pääpainotukset ovat hyviä ja Sanan mukaisia. Ne ovat samoja, joita olemme suomalaisten vapaiden suuntien seurakunnissamme tottuneet arvostamaan ja tavoittelemaan, joista jatkuvasti opetetaan ja joihin pyrimme aina uudelleen palaamaan. Tämän takia tunnemme veljesyhteyttä evangelikaalisen näkemyksen omaksuneiden uskovien kanssa. Raamattu nimittää tätä yhteyttä Hengen yhteydeksi (Ef. 4:3; Fil. 2:1).

Hengen yhteydestä evangelikaalien kanssa seuraa monenlaista yhteistyötä ja taisteluyhteyttä. Seisomme samassa rintamassa maailman pahuutta ja sen henkeä, lihan valtaa ja sielunvihollista vastaan. Käymme yhteistä rukoustaistelua ja todistamme yhdessä uskosta osattomalle maailmalle Jeesuksen rakkaudesta ja pelastuksesta hänessä.

Seurakuntanäkemys

Koska evangelikaalisuus ei ota kantaa seurakuntaoppiin, se ei paneudu tutkimaan, millainen seurakuntamalli on raamatullinen. Olen ottanut esiin ongelmia, joita tästä seuraa. Uskon, että Raamatun malli tässäkin asiassa suojelee monelta vaikeudelta. Siksi ei ole ollenkaan turhaa eikä hiusten halkomista pitäytyä uskovien seurakunnassa, johon liitytään uskovien vesikasteen kautta, vaan silläkin on oma tärkeä merkityksensä uskovien elämässä, jopa uskossa säilymisessä.

Monella muullakin tavalla meidän tulee tänä viimeisenä maailmanaikana valvoa omaa tilaamme. ”Veljet, jos joku tavataan jostakin rikkomuksesta, niin ojentakaa te, hengelliset, häntä sävyisyyden hengessä; ja ole varuillasi, ettei sinäkin joutuisi kiusaukseen.” (Gal. 6:1)

Olen havainnut, että monet vapaiden suuntienkin uskovat ovat nykyään näkemyksiltään enemmän evangelikaalisia kuin fundamentalisteja. Tällainen luisuminen on tapahtunut vähin erin. Seurakuntaoppi ei ole yhtä tärkeä kuin ennen. Ehtoolliselle kelpuutetaan uskoon tullut ihminen ilman vesikastetta. Evoluutio-oppia ja liberaaliteologiaa ei vastusteta niin selvästi kuin aikaisemmin.

Fundamentalismi

Sikäli kuin tarkoitamme fundamentalismilla uskollista pitäytymistä Raamatun Sanaan ja siihen luottamista, meidän on hyvä tarkistaa asenteitamme ja palata raamattu-uskolliselle linjalle. Aivan kaikkia niin sanotun fundamentalistisen liikkeen piirissä esiintyviä ilmiöitä emme tietenkään voi puolustaa Raamatulla emmekä tahdo noudattaa.

Sen piirissä esiintyy joskus esimerkiksi Pyhän Hengen armolahjojen vastustamista ja ihmeiden, varsinkin parantumisen kieltämistä. Pyhän Hengen kasteeseen ei aina uskota. Kielilläpuhumista ei nähdä henkikasteen merkinä, vaikka Raamattu kuvaa sitä selvin sanoin sellaisena.

Tämä johtuu siitä, että monenlaisten eri kirkkokuntien jäsenillä saattaa olla fundamentalistinen näkemys. Kuitenkin itse fundamentalistinen suhtautuminen Raamattuun ja sen kunnioittaminen on aina oikein. Siksi tässäkin asiassa on oikein toteuttaa Raamatun ohjetta: ”Koetelkaa kaikki, pitäkää se, mikä hyvää on.” (1 Tess. 5:21)

Mitä on evangelikaalisuus

Evangelikaalisuus on lähtenyt liikkeelle lähinnä angloamerikkalaisesta maailmasta. Liikkeenä se on laaja, ja sen ajattelu on varsin monimuotoista. Siitä voidaan kuitenkin esittää joitakin yleispiirteitä.

Evangelikalismi ylittää kirkkokuntien rajat eikä muodosta omaa kirkkokuntaansa. Se vaikuttaa liikkeenä eri pääkirkkokuntien sisällä. Siksi voidaan puhua esimerkiksi ”anglikaaneista evankelikaalisista”, jopa ”katolisista evankelikaalisista”.

Evankelikaalisuus on myös ekumeeninen liike, sillä evankelikaaliset eivät tunnusta mitään tiettyä kirkkokäsitystä, ekklesiologiaa, määrääväksi. He pyrkivät yhteistyöhön monien eri kirkkokuntien kanssa.

Ensimmäisinä evankelikaalisina, perinteisten tunnustuskuntien rajat ylittävinä liikkeinä Suomeen rantautuivat Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys (NMKY) ja Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys (NNKY). Tunnustuskuntien rajat ylittävien yhteisöiden määrä alkoi kasvaa vasta 1960-luvulta lähtien. NMKY:n ja NNKY:n lisäksi tunnetuimpia tunnustuskuntiin sitoutumattomia evankelikaalisia järjestöjä ovat esimerkiksi Gideonit, Operaatio Mobilisaatio ja Patmos ry. (Heino 1997, 26.)

Evankelikaalisuus ja fundamentalismi

Pohjois-Amerikassa evangelikalismi jossain määrin yhdistyi fundamentalismiin, joka syntyi 1800-luvulla vastareaktiona liberaaliprotestantismille. Näitä liikkeitä yhdisti käsitys Raamatun auktoriteetista, ihmisen pelastuksen ja pyhityksen tarpeesta sekä biologisen evoluution ja Raamatun kriittisen tutkimuksen vastustus. (Melton 2005, 212.)

Fundamentalismi ja evangelikalismi kokivat 1940–1950-lukujen vaihteessa välirikon. Tähän oli taustalla fundamentalismin 1920-luvulla alkanut alamäki, jonka yksi merkkipaaluista oli arvovaltatappio vuonna 1925 evoluutio-opetusta koskeneessa niin sanotussa Daytonin apinaoikeudenkäynnissä. (Melton 2005, 241.)

Tästä oli seurauksena fundamentalismin joutuminen vähitellen eristyksiin liikkeenä. Tämä vähensi myös evangelikalismin vaikutusta. Tätä seurasi uusevankelikaalisuudeksi kutsutun ryhmän syntyminen. Monet konservatiiviset kristityt pitivät fundamentalismia liian taantumuksellisenä ja separatistisena ja liittyivät uuteen, avarampaan liikkeeseen, joka oli selkeästi herätyskristillinen ja evankelioimista korostava, mutta torjui separatismin. (Pokki 2003, 139-140.)

Evangelikalismi kannattaa kirjaimellista Raamatun tulkintaa. Päälinjan evangelikalismi ja fundamentalismi kuitenkin eroavat toisistaan. Fundamentalismi on kirjaimellisessa tulkinnassaan tiukempi, päälinjan evangelikalismi taas löyhempi. Kummallekin suuntaukselle on yhteistä, että kirjaimellista tulkintaa sovelletaan Raamatun lopunajan tapahtumien tulkintaan. Niiden uskotaan toteutuvan maailmanhistoriassa kirjaimellisesti. (Pokki 2005, 266-267.)

Erotuksena fundamentalismista päälinjan evangelikalismi suhtautuu hyväksyvästi Raamatun kriittiseen tutkimukseen (McGrath 1999, 141).

Opilliset painotukset

Oxfordin yliopiston professori *Alister McGrath* määrittelee evankelikaalisen liikkeen keskeiset opilliset painotukset seuraavasti:

1. Raamatun auktoriteetti ja riittävyys
2. Kristuksen ristinkuoleman kautta tapahtuneen lunastuksen ainutlaatuisuus
3. henkilökohtaisen kääntymyksen tarve
4. evankelioimisen välttämättömyys, oikeutus ja tärkeys
5. Pyhän Hengen voima
6. kristillisen yhteisön merkitys hengellisen elämän hoitamisessa ja kristittynä kasvamisessa

Evankelikaalisuuden ongelmia

Koska evankelikaalisuus ei pitäydy mihinkään määrättyyn seurakuntakäsitykseen, se joutuu tunnustamaan monet erilaiset seurakuntamallit kristillisiksi ja hyväksymään ne. Kun se näin on lähentynyt erilaisia seurakuntia ja kirkkokuntia, se on käytännössä myös omaksunut niiltä monia näkemyksiä.

Tämä selittää sen, että esimerkiksi evoluutio-opin vastustus on heikentynyt. Samoin se ei enää torju liberaaliteologiaa yhtä pontevasti kuin aikaisemmin.

Tutkimus evankelikaalisuudesta Amerikassa

LifeWay Research -tutkimuskeskus on julkaissut kyselytutkimuksen, jossa selvitettiin amerikkalaisten evankelikaalien opillisia käsityksiä.

Tutkimuksen mukaan 22 prosenttia evankelikaalisista sanoi uskovansa, että Isä Jumala on jumalallisempi kuin Jeesus. Kuitenkin Konstantinopolin kirkolliskokous (381) julisti yhtäpitävästi Raamatun Sanan kanssa, että Jeesus on Jumalan ainosyntyinen Poika, joka on ”Jumala Jumalasta” ja ”samaa olemusta kuin Isä”. Kirkolliskokous torjui näin areiolaisen harhan, jonka mukaan Poika on luotu ja eri olemusta kuin Isä Jumala.

Kyselyyn vastanneista 51 prosenttia puolestaan sanoi, että Pyhä Henki on voima, ei persoona. Varhaisessa kirkossa esiintyi vastaavia näkemyksiä, jotka Konstantinopolin kirkolliskokous niin ikään torjui. Kirkolliskokouksen mukaan ”Isällä, Pojalla ja Pyhällä Hengellä on yksi jumaluus, voima ja olemus”, mutta he ovat ”kolme persoonaa”.

Pelastuskäsityksiltään monet amerikkalaiset evankelikaalit sortuvat tutkimuksen tekijöiden mukaan pelagiolaiseen harhaan. Brittiläinen munkki Pelagius opetti, että Aadamin lankeemus ei turmellut ihmisen valinnanvapautta vaan ihminen voi noudattaa Jumalan tahtoa oman voimansa avulla. Jeesus sen sijaan opetti: ”Ei kukaan voi tulla minun tyköni, ellei Isä häntä vedä.”

Juhana Lehmuskoski

Kirjallisuus

Bebbington, David: *Evangelicalism in Modern Britain: A History from the 1730s to the 1980s*. Routledge. Taylor & Francis Group. 2005 (1989).

Pokki, Timo: *America's Preacher and His Message: Billy Graham's View of Conversion and Sanctification*. University Press of America. 1999. Diss.

Pokki, Timo: Mitä on evankelikalismi? *Teologinen Aikakauskirja* 2003, 137–142.

Pokki, Timo: Uskon empirismi. *Evankelikaalisen soteriologian teologianhistoriallinen tausta ja muotoutuminen*. Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran julkaisuja 247, 2005.

Räsänen, Niilo: *Kutsu kuuliaisuuteen: James I. Packerin liitonmestinen raamattukäsitys*. Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran julkaisuja 254, 2007. Diss.

Sandeen, Ernst. R.: *The Roots of Fundamentalism*. The University of Chicago Press. 2009 (1970).

Linkkejä

Status of Global Mission, 2010, in Context of 20th and 21st Centuries

<http://www.gordonconwell.edu/sites/default/files/IBMR2010.pdf>

Nykypäivän evankelikalismien merkittäviä teologeja ja muita vaikuttajia esittele

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_evangelical_Christians